

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Stappenplan voor het handelen bij signalen
van huiselijk geweld en kindermishandeling

Geactualiseerde versie 2013

Basismodel meldcode

huiselijk geweld en kindermishandeling

Stappenplan voor het handelen bij signalen
van huiselijk geweld en kindermishandeling

Geactualiseerde versie 2013

Inleiding

Dit basismodel is geschreven voor de functionarissen die binnen een instelling, organisatie of praktijk een meldcode opstellen. Met behulp van dit basismodel kan de meldcode op maat worden gemaakt van de betreffende organisatie of praktijk. Aan dit basismodel is een voorbeeld van een meldcode toegevoegd om te laten zien hoe een meldcode er uit zou kunnen zien.

Leeswijzer bij het basismodel

Het basismodel bestaat uit vier delen.

- Deel één beschrijft het doel, de reikwijdte en de functies van het basismodel meldcode.
- Deel twee beschrijft de stappen die in de code voor de eigen organisatie of praktijk moeten worden opgenomen en ook de verantwoordelijkheden van de organisatie.
- Deel drie biedt achtergrondinformatie over het beroepsgeheim en over de verhouding beroepsgeheim - wettelijke meldrechten voor huiselijk geweld en kindermishandeling en meldcode.
- Deel vier is een voorbeeld van een meldcode dat kan worden gebruikt bij het opstellen van een eigen meldcode.

I. Doel en functie van de meldcode en van het basismodel

1.1 Aanleiding voor het basismodel meldcode

Sinds 1 juli 2013 zijn organisaties en zelfstandige beroepsbeoefenaren op grond van de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling verplicht om een meldcode te hanteren. De meldcode richt zich op huiselijk geweld en kindermishandeling, daaronder ook begrepen seksueel geweld, vrouwelijke genitale verminking, eergeerelateerd geweld, oudermishandeling en huwelijksdwang.

De verplichting geldt voor de sectoren:

- (jeugd)gezondheidszorg, waaronder geestelijke gezondheidszorg en Awbz-zorg;
- jeugdzorg;
- onderwijs, van basisschool tot en met hoger onderwijs, inclusief leerplicht;
- kinderopvang;
- maatschappelijke ondersteuning;
- justitie, waaronder het Centraal orgaan Opvang Asielzoekers.

Daarnaast geldt de wet voor vrij gevestigde beroepskrachten die onder (artikel 3 of artikel 34 van) de Wet op de Beroepen in de individuele gezondheidszorg vallen, zoals: artsen, verpleegkundigen, verloskundigen, tandartsen, apothekers, gezondheidszorgpsychologen, psychotherapeuten, fysiotherapeuten, diëtisten, logopedisten, podotherapeuten, ergotherapeuten, optometristen en laboranten.

Bij de Wet verplichte meldcode hoort een algemene maatregel van bestuur die de (minimale) inhoud van de instellingscode beschrijft.

Politie valt niet onder de Wet verplichte meldcode

Ofschoon de politie een belangrijke partner is in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, geldt de Wet verplichte meldcode niet voor de politie. Dit heeft, zo wordt in de memorie van toelichting bij de wet gesteld, te maken met de specifieke positie van de politie ten opzichte van de betrokkenen bij huiselijk geweld of kindermishandeling. Het eigen wettelijk kader van de Politiewet biedt de politie, ook zonder meldcode, voldoende mogelijkheden om te signaleren en te melden.

Dit basismodel meldcode bevat een handreiking voor het opstellen van een code voor de eigen instelling of organisatie¹.

1.2 Functies van de meldcode

De verplichting voor organisaties en zelfstandige beroepsbeoefenaren om een meldcode te hanteren, heeft tot doel beroepskrachten te ondersteunen in de omgang met signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Een meldcode bevat o.a. een stappenplan. Dit stappenplan leidt de beroepskracht stap voor stap door het proces vanaf het moment dat hij signaleert tot aan het moment dat hij eventueel een beslissing neemt over het doen van een melding. De stappen maken de beroepskracht duidelijk wat er van hem wordt verwacht bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling en hoe hij, rekening houdend met zijn beroepsgeheim, op een verantwoorde wijze

¹ De termen organisatie en instelling worden in dit Basismodel door elkaar gebruikt. Met deze begrippen wordt bedoeld op iedere instelling, organisatie of praktijk die onder de Wet verplichte meldcode valt.

‘De stappen maken de beroepskracht duidelijk wat er van hem wordt verwacht bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling’

komt tot een besluit over het doen van een melding. Deze ondersteuning van beroepskrachten in de vorm van een stappenplan levert, zo mag worden verwacht, een bijdrage aan een effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Verplichtingen van instellingen en beroepskrachten

In het kader van de Wet verplichte meldcode hebben *instellingen* de plicht om:

- te beschikken over een meldcode die aan de wettelijke eisen voldoet, én
- om de kennis en het gebruik van de meldcode binnen de eigen organisatie te bevorderen.

Van *individuele beroepskrachten* die werkzaam zijn voor een instelling waar een meldcode is vastgesteld, wordt verwacht dat zij het stappenplan van de meldcode volgen als zij huiselijk geweld of kindermishandeling signaleren. Zo zal in een onderzoek naar aanleiding van een bepaalde casus op organisatieniveau worden bekeken of er een meldcode aanwezig is en of de organisatie zich voldoende heeft ingespannen om de kennis en het gebruik van de meldcode te bevorderen. Het handelen van de betreffende beroepskrachten zal worden getoetst aan het stappenplan van de meldcode.

Toezicht op de naleving van de wet

Het toezicht op de naleving van de wet is in de sectoren gezondheidszorg, jeugdzorg, onderwijs en veiligheid en justitie in handen van de vier landelijke inspecties. Gemeenten oefenen dit toezicht uit in de kinderopvang en in instellingen die actief zijn op het terrein van de maatschappelijke ondersteuning, zoals het welzijnswerk, het jongerenwerk en de peuterspeelzalen.

1.3 Doel van het basismodel meldcode

Het basismodel meldcode is bedoeld als handreiking voor organisaties en zelfstandige beroepsbeoefenaren bij het opstellen van een code voor de eigen organisatie of praktijk. Het basismodel is zo geschreven dat het met een aantal lichte ingrepen op maat kan worden gemaakt voor een organisatie of voor een praktijk van zelfstandige beroepsbeoefenaren die onder de Wet verplichte meldcode vallen. Bij het ontwikkelen van het basismodel is inhoudelijk zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de meldcodes en protocollen die de laatste jaren in de verschillende beroepsgroepen en domeinen zijn ontwikkeld². Daarmee sluit het

2 Zie voor een overzicht de lijst van protocollen en codes aan het slot van dit basismodel.

basismodel meldcode naar verwachting goed aan bij inmiddels vertrouwde werkwijzen in het veld³.

Algemene termen

Vanwege het brede bereik van het basismodel meldcode zijn termen als: *organisatie, beroepskracht en cliënt*, algemeen gehouden. De bedoeling is dat de meldcode voor de eigen organisatie of praktijk veel concreter is, door de beroepskrachten en de doelgroep specifieker te omschrijven en door nauwkeurig aan te geven welke beroepskrachten geacht worden de stappen te zetten en wie er binnen de organisatie of praktijk eindverantwoordelijk is voor de beslissing om al dan niet een melding te doen. Zetten op een basisschool bijvoorbeeld alle leerkrachten de stappen van de meldcode en is de intern begeleider eindverantwoordelijk voor de beslissing om al dan niet een melding te doen? Welke rol speelt het zorg- en adviesteam hierin? Gaan in een ziekenhuis alleen artsen de stappen zetten, of ligt hier ook een taak voor verpleegkundigen en wie draagt de eindverantwoordelijkheid voor de beslissing om een melding te doen? Hoe zijn de taakverdeling en de verantwoordelijkheid geregeld bij de reclassering of in een justitiële inrichting? Ook zou de code voor de eigen organisatie of praktijk duidelijk moeten maken welke functionarissen kunnen worden geraadpleegd voor advies en ondersteuning bij het zetten van de stappen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de aandachtsfunctionarissen huiselijk geweld en kindermishandeling die in veel organisaties werkzaam zijn.

NB: Een aandachtsfunctionaris is op grond van de Wet meldcode niet verplicht. Een dergelijke functionaris kan echter wel een belangrijke rol vervullen in de ondersteuning van de medewerkers en van de leiding van de instelling in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling en in het zetten van de stappen van de meldcode.

Begripsomschrijving van huiselijk geweld en kindermishandeling

In het basismodel is voor het begrip *kindermishandeling* aansluiting gezocht bij de begripsomschrijving in de Wet op de jeugdzorg en in de komende Jeugdwet. We wijzen er daarbij op dat het ook als een vorm van kindermishandeling wordt gezien als een kind getuige is van huiselijk geweld tussen zijn ouders of tussen andere huisgenoten.

Voor het begrip *huiselijk geweld* sluit het basismodel aan bij de definitie in de Wet maatschappelijke ondersteuning. Onder deze begripsomschrijving vallen uitdrukkelijk ook: huwelijksdwang, eerge relateerd geweld, vrouwelijke genitale verminking, ouderenmishandeling en seksueel geweld.

Niet de locatie maar de relatie is bepalend

Het gaat bij de definities van huiselijk geweld en kindermishandeling om de *relatie* tussen pleger en slachtoffer en *niet* om de locatie waar het geweld plaats vindt. Zo valt het geweld tussen twee partners die een lat -relatie hebben onder huiselijk geweld en er is sprake van kindermishandeling als een kind getuige is van geweld tussen zijn ouders, ook als deze ouders op verschillende adressen wonen.

3 Meldcodes die al zijn ontwikkeld en geïmplementeerd, zoals de KNMG Meldcode Kindermishandeling en Huiselijk Geweld 2012 voor artsen, blijven het uitgangspunt voor de handelwijze van de betreffende beroepsgroepen. De KNMG Meldcode is voor artsen en dus ook de beroepsgroep huisartsen (LHV) leidend.

Geweld in de zorg – of onderwijsrelatie

Geweld in de zorg – of onderwijsrelatie, gepleegd door een professional ten opzichte van een cliënt of een leerling, valt buiten het bereik van de meldcode. In dat geval zijn andere wetgeving en andere stappen aan de orde, zoals het informeren van de leidinggevende en/of de directie en het inschakelen van de betreffende inspectie. In de jeugdzorg en de kinderopvang geldt een meldplicht in geval van signalen van seksueel misbruik en andere vormen van geweld. Het onderwijs kent een meldplicht in geval van een vermoeden van een zedenmisdrijf gericht tegen een minderjarige leerling dat is gepleegd door een medewerker van de school. Op dit moment (september 2013) is wetgeving in voorbereiding waardoor er in de gezondheidszorg en in de maatschappelijke ondersteuning ook een meldplicht voor professionals zal gaan gelden als zij binnen hun organisatie geweld signaleren tussen een beroepskracht en een cliënt.

Geweld tussen cliënten of leerlingen

Signalen over mogelijk geweld gepleegd tussen cliënten, zoals bijvoorbeeld geweld tussen bewoners van een instelling, tussen bewoners van een gezinshuis, of tussen leerlingen op een school, valt *niet* onder het stappenplan van de meldcode. Deze signalen behoren te worden gemeld bij de leidinggevende of de directie.

NB: De signalen van mogelijk geweld vallen wél onder de meldcode als het geweld zich afspeelt tussen partners die beiden in een instelling verblijven, bijvoorbeeld als echtgenoten samen in een verpleeghuis, een gezinshuis of een andere instelling wonen.

Cliënt als slachtoffer, getuige of pleger

De cliënt, dit wil zeggen de persoon met wie de beroepskracht professionele contacten onderhoudt, zal niet altijd het slachtoffer zijn van het huiselijk geweld of de kindermishandeling. De cliënt kan ook als vermoedelijke pleger, of in geval van een jeugdige cliënt, als getuige, bij het huiselijk geweld of de kindermishandeling betrokken zijn. Ook in dat geval zijn de stappen van de meldcode van toepassing.

Huiselijk geweld en kindermishandeling in relatie tot dierenmishandeling

Waar sprake is van huiselijk geweld of kindermishandeling is soms ook sprake van dierenmishandeling. In dat geval kan contact worden gezocht met het meldnummer 144 voor dieren in nood '144 red een dier'.

In de meldcode voor dierenartsen, die hen ondersteunt in het signaleren van dierenmishandeling, wordt, indien bij hen ook vermoedens ontstaan van huiselijk geweld, verwezen naar het Steunpunt Huiselijk Geweld.

‘Huiselijk geweld en kindermishandeling gepleegd door beroepskrachten vallen niet onder het bereik van het basismodel’

II. Een beschrijving van de stappen

2.1 Inleiding

De wet stelt een aantal eisen aan de inhoud van de meldcode die een instelling maakt. Belangrijkste eis is dat de instellingscode een stappenplan bevat met minimaal vijf stappen.

In dit tweede deel worden deze vijf stappen beschreven.

Drie opmerkingen vooraf.

Eenmalige contacten

Het stappenplan gaat er vanuit dat de beroepskracht en de cliënt regelmatig contact met elkaar hebben. Dat ligt bijvoorbeeld bij de spoedeisende hulp van een ziekenhuis of bij een

huisartsenpost (voor de avond- en weekenddiensten) anders. Daar is doorgaans sprake van een eenmalig contact tussen beroepskracht en cliënt waardoor het niet mogelijk is alle stappen van het basismodel te zetten. In dat geval zou de instellingscode specifiek in moeten gaan op de te zetten stappen bij een eenmalig contact. Zo werken ambulancediensten en de spoedeisende hulp van ziekenhuizen met specifieke protocollen waarbij het zetten van vervolgstappen zo nodig in handen wordt gegeven van de huis- of kinderarts of van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld.

Strafrechtelijke aanpak

Als door de signalen een vermoeden ontstaat van een ernstig misdrijf is het verstandig om de te zetten stappen, al dan niet via het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld, af te stemmen op de interven-

ties van de politie. Gesprekken met slachtoffer en getuige kunnen het leveren van bewijs in de strafzaak namelijk belemmeren.

Verhouding tot de verwijsindex risicjongeren

In geval van een vermoeden van kindermishandeling zal de beroepskracht, voor zover zijn instelling is aangesloten bij de verwijsindex, doorgaans niet alleen de stappen van de meldcode zetten, maar *daarnaast* ook overwegen of een melding moet worden gedaan in de verwijsindex risicjongeren. Deze verwijsindex heeft tot doel om beroepskrachten die met dezelfde jongere te maken hebben met elkaar in contact te brengen. Een melding kan worden gedaan als een minderjarige mogelijk wordt bedreigd in zijn ontwikkeling naar volwassenheid. Doel van de melding is te komen tot een gezamenlijke aanpak van de problematiek van de jongere en zijn gezin. Voor het doen van een melding biedt artikel 4a van de Wet op de jeugdzorg een wettelijk meldrecht aan beroepskrachten van instellingen die zijn aangesloten bij een gemeentelijk of regionaal convenant voor de verwijsindex risicjongeren.

We wijzen er met nadruk op dat het *niet* gaat om een keuze tussen een melding in de verwijsindex of de stappen van de meldcode. Beide acties kunnen bij vermoedens van kindermishandeling aan de orde zijn omdat ze elkaar ondersteunen. Daarom staat in (de algemene maatregel van bestuur bij) de Wet verplichte meldcode dat instellingen die zijn aangesloten op de verwijsindex, ook het al dan niet doen van een melding in de verwijsindex op moeten nemen in het stappenplan van hun meldcode.

2.2 De stappen die beroepskrachten geacht worden te zetten

De stappen gaan in op het proces *vanaf* het moment dat er signalen zijn. Het signaleren zelf heeft in het model een andere plaats gekregen. Signaleren wordt gezien als een belangrijk onderdeel van de beroepshouding van de beroepskrachten die binnen de organisatie werkzaam zijn. Zo bezien is signalering geen stap in het stappenplan, maar een grondhouding die in ieder contact met cliënten, leerlingen en patiënten wordt verondersteld. De stappen wijzen de beroepskracht de weg als hij meent dat er signalen zijn van huiselijk geweld of van kindermishandeling.

Volgorde van de stappen

De stappen die hieronder worden beschreven zijn in een bepaalde volgorde gerangschikt, maar deze volgorde is niet dwingend. Waar het om gaat, is dat de beroepskracht op enig moment in het proces alle stappen heeft doorlopen, voordat hij besluit om een melding te doen. Zo zal het soms voor de hand liggen om meteen met de cliënt in gesprek te gaan over bepaalde signalen. In andere gevallen zal de beroepskracht eerst overleg willen plegen met een collega en met het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of met het Steunpunt Huiselijk Geweld voordat hij het gesprek met de cliënt aangaat. Ook zullen stappen soms twee of drie keer worden gezet.

Specifieke vormen van huiselijk geweld of kindermishandeling

Het stappenplan schetst in algemene zin de stappen in geval van signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling. Bij specifieke vormen van dit geweld, zoals bij vrouwelijke

genitale verminking, huwelijksdwang, seksueel geweld en eengerelateerd geweld moeten de stappen nader worden ingekleurd omdat dan een andere aanpak nodig kan zijn. Zo speelt bij vrouwelijke genitale verminking de onomkeerbaarheid van de besnijdenis een grote rol. In verband daarmee kan het noodzakelijk zijn om snel te handelen en eventueel stappen over te slaan. Bijvoorbeeld als bekend is dat een meisje binnenkort op familiebezoek gaat in het buitenland en dat er signalen zijn dat ze daar besneden zal worden. Bij eengerelateerd geweld kan een gesprek over de vermoedens in sommige gevallen extra risico's met zich meebrengen omdat precies het bekend worden van (vermeend) wangedrag bij dit type geweld een belangrijke rol speelt.

Voor meer informatie over de omgang met deze specifieke vormen van geweld wordt verwezen naar het Standpunt Preventie van Vrouwelijke Genitale Verminking door de Jeugdgezondheidszorg van het Rijksinstituut voor de Volksgezondheid en Milieu (RIVM), het Handelingsprotocol VGV bij Minderjarigen van Pharos, de Handreiking Eengerelateerd Geweld van de Federatie Opvang en naar het Stappenplan Eengerelateerd Geweld van de GGD Rotterdam – Rijnmond.

Vanzelfsprekend kan er in een meldcode ook bijzondere aandacht worden gevraagd voor andere specifieke vormen van geweld in huiselijke kring, zoals ouderenmishandeling, oudermishandeling of seksueel geweld, als de instelling meent dat het, gelet op de cliëntenpopulatie, zinvol is om de aandacht van de beroepskrachten hierop te vestigen.

Stap 1: In kaart brengen van signalen

Als een beroepskracht signalen opvangt van huiselijk geweld of kindermishandeling, wordt van hem als eerste stap gevraagd deze signalen in kaart te brengen. Hij legt de signalen vast, evenals (de uitkomsten van) de gesprekken die hij over de signalen voert, de stappen die hij zet en de besluiten die hij neemt. Ook de gegevens die de signalen weerspreken worden vastgelegd.

Bij het in kaart brengen van signalen volgt de beroepskracht de protocollen en aanwijzingen van zijn eigen organisatie of praktijk.

In veel organisaties wordt van iedere cliënt een dossier aangelegd. In dat geval worden de gegevens over de signalen en over de stappen die worden gezet in dit cliëntdossier vastgelegd. Beschikt de organisatie niet over een cliëntdossier, dan moet in de code voor de eigen organisatie of praktijk worden aangegeven op welke wijze en waar de beroepskracht de gegevens over de signalen en over de stappen vastlegt.

NB: Na iedere stap in het basismodel volgt een korte instructie. Deze instructie bevat praktische aanwijzingen voor de beroepskracht die hem helpen de betreffende stap zorgvuldig te zetten.

In de instructie bij de eerste stap staan aanwijzingen voor het zorgvuldig vastleggen van gegevens. Zo wordt o.a. van de beroepskracht gevraagd om feiten en signalen uit elkaar te houden, om de status te vermelden van hypothesen en veronderstellingen en om de bron te vermelden als er informatie wordt vastgelegd die afkomstig is van een ander.

Kindcheck

Soms ontstaan er risico's voor kinderen door de situatie waarin hun ouder(s) verkeren, bijvoorbeeld als ouders zwaar verslaafd, ernstig ziek of

Steunpunt Huiselijk Geweld en Advies- en Meldpunt Kindermishandeling

Advies

Bij iedere stap van de meldcode geldt dat er altijd contact op kan worden genomen met het Steunpunt Huiselijk Geweld of het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling. Deze laatste maakt (tot 2015) deel uit van het Bureau Jeugdzorg. Bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling en bij het Steunpunt Huiselijk Geweld is veel kennis aanwezig over mogelijke signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. De medewerkers kunnen ook adviseren over de te zetten stappen en over het voeren van gesprekken met cliënten over de signalen. Bij het vragen van advies zet het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld zelf *geen* stappen in de richting van de cliënt of die van anderen. Het advies is dus uitsluitend gericht tot de adviesvrager.

NB: Adviesgesprekken vinden plaats op basis van anonieme cliëntgegevens, voor een adviesgesprek heeft u uw beroepsgeheim dus niet te verbreken. Wel kunnen, met instemming van de adviesvrager, de contactgegevens van de adviesvrager worden vastgelegd, vooral ook met het oog op een eventueel vervolgadvisie over dezelfde casus.

Melden

Als er bij het volgen van de stappen wordt besloten tot het doen van een melding, neemt het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld het onderzoek naar het huiselijk geweld of de kindermishandeling over.

Het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling en het Steunpunt Huiselijk Geweld houden melders op de hoogte van de uitkomsten van het onderzoek en van de acties die in gang worden gezet.

NB: Bij een melding moet de melder cliëntgegevens verstrekken omdat het Meldpunt of het Steunpunt anders geen acties in gang kan zetten naar aanleiding van de melding.

Gaat het om huiselijk geweld waarbij alleen *meerderjarigen* zijn betrokken, dan kan de melding worden gedaan bij het Steunpunt Huiselijk Geweld (telefoon 0900 – 126 26 26). Betreft het vermoeden mishandeling van *kinderen of jongeren tot 18 jaar*, dan kan contact worden gezocht met het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (telefoon 0900 – 123 123 0).

Stelt het Steunpunt Huiselijk Geweld bij een melding van huiselijk geweld vast dat ook minderjarigen als slachtoffer of als getuige betrokken zijn bij dit geweld, dan neemt het SHG contact op met het AMK om tot een gezamenlijke aanpak te komen. Dit geldt ook andersom. Als het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling naar aanleiding van een melding vaststelt dat ook volwassenen slachtoffer van het geweld zijn, zoekt het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling contact met het Steunpunt Huiselijk Geweld.

Voor meer informatie over de werkwijzen van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling en het Steunpunt Huiselijk Geweld wordt verwezen naar het Protocol van handelen Advies- en Meldpunten Kindermishandeling (juni 2009) en naar het Protocol van Handelen Steunpunten Huiselijk Geweld (2013).

Het ligt in de bedoeling dat het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling en het Steunpunt Huiselijk Geweld in 2015 worden samengevoegd tot één Advies- en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling. De taken van het nieuwe advies- en meldpunt blijven dezelfde: advies geven, meldingen in ontvangst nemen, beoordelen van de noodzaak van vervolgstappen en toe leiden naar passende hulp voor alle betrokkenen.

zeer depressief zijn. Deze ‘oudersignalen’ kunnen alleen worden opgepakt als de beroepskracht weet dat zijn volwassen cliënt kinderen heeft die van hem afhankelijk zijn. Daarom bepaalt de wet dat de meldcode een ‘kindcheck’ moet bevatten bij bepaalde volwassen cliënten. Het gaat om cliënten die in een lichamelijke of geestelijke conditie of in andere omstandigheden verkeren die een risico kunnen vormen voor de veiligheid of de ontwikkeling van de kinderen die van hen afhankelijk zijn. De kindcheck bij deze cliënten wil zeggen dat de beroepskracht vraagt of onderzoekt of de cliënt kinderen heeft die van hem afhankelijk zijn. Is dat het geval, dan legt de beroepskracht het aantal en de leeftijd van deze kinderen vast. Daarbij wordt ook beschreven of de cliënt alleen de zorg heeft voor zijn kinderen of dat zijn partner of anderen deze zorg delen. De kindcheck kan bijvoorbeeld aan de orde zijn in de volwassen ggz, in de thuiszorg, in het algemeen maatschappelijk werk, bij de reclasering, bij de huisartsenpost en bij de spoedeisende hulp in een ziekenhuis.

Stappen van de meldcode volgen bij ‘oudersignalen’
Meent de beroepskracht dat de medische conditie of de omstandigheden waarin zijn cliënt verkeert, een risico vormt voor de veiligheid of de ontwikkeling van kinderen, of twijfelt hij daarover, dan zet hij de stappen van de meldcode. Bij stap 1 worden in dat geval de ‘oudersignalen’ vastgelegd die aanleiding geven tot twijfels over de veiligheid of de gezonde ontwikkeling van de kinderen. Bij stap 3 wordt een gesprek gevoerd met de cliënt over de signalen die mogelijk een risico vormen voor de ontwikkeling of de veiligheid van de kinderen van de cliënt. Besluit de beroepskracht bij stap 5 om een melding te doen in verband met de oudersignalen, dan is van belang dat hij geen uitspraak

doet over de feitelijke situatie waarin de kinderen zich bevinden. Hij kent hen immers niet en hij heeft ze doorgaans nooit gezien. Wat de beroepskracht wel kan melden is dat de lichamelijke of geestelijke conditie en/of de omstandigheden waarin zijn volwassen cliënt zich bevindt, een risico vormt voor de veiligheid of voor de ontwikkeling van zijn kinderen en dat hij daarom meent dat nader onderzoek van het AMK noodzakelijk is naar de feitelijke situatie waarin de kinderen zich bevinden.

Stap 2: Collegiale consultatie en zo nodig raadplegen van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling, het Steunpunt Huiselijk Geweld of een deskundige op het terrein van letselduiding

De tweede stap is het overleg over de signalen. Om de signalen die in kaart zijn gebracht goed te kunnen duiden, is overleg met een deskundige collega noodzakelijk. Te denken valt bijvoorbeeld aan de aandachtsfunctionaris huiselijk geweld of kindermishandeling binnen de eigen organisatie, of aan de intern begeleider of het zorg- en adviesteam van de school. Zo nodig kan op basis van anonieme cliëntgegevens (daarnaast) ook het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld worden geraadpleegd. In die gevallen waarin er behoefte bestaat aan meer duidelijkheid over (aard en oorzaak van) van letsel kan ook een forensisch geneeskundige om advies worden gevraagd.

NB: In dit basismodel is er voor gekozen om naast de collegiale consultatie *zo nodig* ook advies in te winnen bij het Steunpunt Huiselijk Geweld, het Advies- en Meldpunt Kindermishan-

deling of een deskundige op het gebied van letselduiding. De KNMG Meldcode Kindermishandeling en Huiselijk geweld vraagt van artsen, bij deze tweede stap, om naast collegiale consultatie, *altijd* advies te vragen aan het Steunpunt Huiselijk Geweld of het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling.

Bij specifieke vormen van geweld advies over (de risico's van) vervolgstappen

Zoals hierboven al is aangegeven, vragen specifieke vormen van geweld soms om een andere aanpak en om een andere (volgorde van) stappen. Vooral als er binnen de instelling onvoldoende expertise is op dit terrein, is het van belang om in de instellingscode op te nemen dat bij deze vormen van geweld altijd eerst advies wordt gevraagd over de aanpak en over de mogelijke risico's van vervolgstappen voordat vervolgstappen worden gezet.

Stap 3: Gesprek met de cliënt

Na het collegiaal overleg en eventueel het adviesgesprek met het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld, volgt een gesprek met de cliënt. Omdat openheid een belangrijke grondhouding is in de verschillende vormen van dienstverlening aan de cliënt, wordt in het stappenplan zo snel mogelijk contact gezocht met de cliënt (of met zijn ouders) om de signalen te bespreken. Soms zal het vermoeden door het gesprek worden weggenomen, dan zijn de volgende stappen van het stappenplan niet nodig. Worden de zorgen over de signalen door het gesprek niet weggenomen, dan worden ook de volgende stappen gezet.

Heeft een beroepskracht behoefte aan onder-

steuning bij het voeren van het gesprek met de cliënt, dan kan hij ook daarover advies vragen aan een collega of aan een aandachtsfunctionaris binnen de eigen organisatie of praktijk en/ of aan het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld.

In het gesprek met de cliënt gaat het er om dat de beroepskracht:

- het doel van het gesprek uitlegt;
- de signalen, dit wil zeggen de feiten die hij heeft vastgesteld en de waarnemingen die hij heeft gedaan, bespreekt;
- de cliënt uitnodigt om daarop te reageren;
- en pas na deze reactie zo nodig komt met een interpretatie van wat hij heeft gezien en gehoord en wat hem in reactie daarop verteld is.

Geen gesprek met de cliënt

In de instructie bij deze stap wordt aangegeven in welke gevallen er kan worden afgezien van een gesprek met de cliënt. Het gaat om uitzonderlijke situaties waarin er concrete aanwijzingen zijn dat *door het voeren van het gesprek* de veiligheid van een van de betrokkenen in het geding zou kunnen komen. Zo is het denkbaar dat een beroepskracht besluit om zijn vermoeden van seksueel misbruik of eerge relateerd geweld nog niet met de dader te bespreken omdat hij het risico aanwezig acht dat de dader zich, na dit gesprek, op het slachtoffer af zal reageren.

Ook kan worden afgezien van een gesprek als er goede redenen zijn om aan te nemen dat de cliënt daardoor het vertrouwen kwijt raakt in de beroepskracht en de contacten met de beroepskracht zal verbreken wat tot gevolg heeft dat de cliënt uit het zicht raakt. Bij een besluit om geen contact te leggen met de cliënt in verband met een mogelijke vertrouwensbreuk dient te worden bedacht dat precies door dit besluit ook weer een risico ontstaat op een vertrouwens-

breuk, namelijk op het moment dat de cliënt ontdekt dat de beroepskracht zonder zijn medeweten een melding over hem heeft gedaan.

Gesprek met kinderen

Ook als een cliënt nog jong is, is het van belang dat de beroepskracht het gesprek met hem aangaat, tenzij dat vanwege zijn jeugdige leeftijd echt niet mogelijk of te belastend voor hem is. De beroepskracht beoordeelt zelf of een gesprek zinvol en mogelijk is, zo nodig in overleg met een collega of met het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling.

NB: Het kan van belang zijn om een kind even alleen te spreken, zonder dat zijn ouders daarbij aanwezig zijn zodat het kind zich vrij kan uiten. De beroepskracht hanteert hiervoor de regels die in zijn eigen sector van toepassing zijn. Zo zal een docent doorgaans zonder veel omhaal gewoon een gesprek met een van zijn leerlingen

aan kunnen knopen. Maar dit ligt anders bij een uitnodiging voor een gesprek van een jeugdarts aan een kind van 10 jaar. Als uitgangspunt geldt dat de ouders hierover vooraf behoren te worden geïnformeerd. Maar in verband met de veiligheid van het kind, van de beroepskracht, of die van anderen, kan een beroepskracht ook in deze sector, bij wijze van uitzondering, besluiten om toch een eerste gesprek met het kind te voeren zonder dat de ouders hierover van te voren worden geïnformeerd. De redenen voor dit besluit dienen zorgvuldig vastgelegd te worden in het cliëntdossier.

Gesprek met de ouder(s)

Normaal gesproken zal er, als het om een minderjarige cliënt gaat, ook een gesprek over de signalen worden gevoerd met de ouder(s). Dit is niet alleen van belang als de ouders mogelijk betrokken zijn bij het huiselijk geweld of de kindermishandeling, maar ook als dit niet aan de orde is. Want de ouders behoren, zeker

‘Een melding is geen eindpunt. Het stappenplan geeft aan wat de beroepskracht, na zijn melding, kan doen om de cliënt of zijn gezinsleden te beschermen en te ondersteunen’

als zij het gezag uitoefenen, te worden geïnformeerd over wat er bij hun kind speelt.

NB: Een gesprek met (een van) de ouders kan achterwege blijven in verband met de veiligheid van het kind of die van anderen. Bijvoorbeeld als de beroepskracht redenen heeft om aan te nemen dat hij het kind dan uit het oog zal verliezen omdat de ouders het kind van school zullen halen, of niet meer naar de kinderopvang zullen brengen.

NB: Over het wel of niet voeren van een gesprek met de cliënt bij vermoedens van specifieke vormen van geweld zoals eengerelateerd geweld, huwelijksdwang en vrouwelijke genitale vermindering, wordt geadviseerd om altijd vooraf overleg te voeren met experts om te beoordelen of het voeren van een gesprek in dit stadium, in verband met de veiligheidsrisico's, verantwoord is.

Stap 4: Wegen van het geweld of de kindermishandeling

Na de eerste drie stappen beschikt de beroepskracht al over redelijk veel informatie: de beschrijving van de signalen die hij heeft vastgelegd, de uitkomsten van het gesprek met de cliënt en het advies van deskundigen. In stap 4 komt het er op aan dat de beroepskracht deze informatie weegt. Deze stap vraagt van de beroepskracht dat hij het *risico* op huiselijk geweld of kindermishandeling inschat, evenals de *aard en de ernst* van dit geweld.

Beschikt de organisatie of beroepsgroep over een risicotaxatie-instrument, dan gebruikt de beroepskracht dit instrument bij zijn weging.

Bij twijfel over de risico's, de aard en de ernst van het geweld en bij twijfel over de vervolgstap moet *altijd* (opnieuw) advies worden gevraagd aan het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld.

NB: In stap 5 van de KNMG Meldcode is stap 4 van dit basismodel, het wegen van de aard en de ernst van het geweld, inbegrepen. De KNMG Meldcode adviseert artsen om, als extra stap, zo nodig informatie in te winnen bij andere professionals die zijn betrokken bij het gezin. Zie: stap 4 en artikel 9 van de KNMG Meldcode: www.knmg.nl/publicaties.

Stap 5: Beslissen: Hulp organiseren of melden

Na de weging van stap 4 komt de beroepskracht die binnen de instelling verantwoordelijk is voor de beslissing over het al dan niet doen van een melding, zo nodig ondersteund door

deskundigen, tot een besluit: zelf hulp organiseren of een melding doen. Waar het bij deze afweging om gaat is dat de beroepskracht beoordeelt of hij zelf, gelet op zijn competenties, zijn verantwoordelijkheden en zijn professionele grenzen, in voldoende mate effectieve hulp kan bieden of kan organiseren. In alle gevallen waarin hij meent dat dit niet of maar gedeeltelijk het geval is, doet hij een melding.

Hulp organiseren en effecten volgen

Meent de beroepskracht dat hij met zijn organisatie of praktijk de cliënt voldoende kan beschermen tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling, dan biedt of organiseert hij de hulp die daarvoor nodig is. Hij volgt de effecten van deze hulp en doet alsnog een melding als het geweld niet blijkt te stoppen of opnieuw opblaait.

Melden

Meent de beroepskracht dat hij met zijn organisatie of praktijk niet in staat is om de cliënt voldoende te beschermen tegen het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling, dan doet hij een melding zodat de signalen nader kunnen worden onderzocht en acties in gang kunnen worden gezet die de cliënt en zijn gezinsleden voldoende beschermen.

Sluit in de melding aan bij de feiten

Bij een melding dient de melder zoveel mogelijk feiten en gebeurtenissen te melden die hij zelf heeft waargenomen. Meldt de melder ook feiten en gebeurtenissen die *anderen* hebben gezien of gehoord, dan moet hij deze 'andere bron' in de melding noemen.

Model en handreiking voor informatie - uitwisseling

De beroepsorganisaties en koepels binnen de jeugdzorg en de (geestelijke) gezondheidszorg hebben in 2013 afspraken gemaakt over de wijze

van informatie – uitwisselen tussen (geestelijke) gezondheidszorg enerzijds en AMK, Bureau Jeugdzorg en de Raad voor de Kinderbescherming anderzijds. Aan deze afspraken is een handreiking toegevoegd voor de uitvoeringspraktijk. Zie voor het model van de afspraken en voor de handreiking de websites van o.a. KNMG, NvVP, GGZ Nederland, Jeugdzorg Nederland en de Raad voor de Kinderbescherming. Het model en de handreiking kunnen overigens ook goed worden gebruikt door andere organisaties en sectoren die afspraken willen maken over een zorgvuldige informatie – uitwisseling over cliënten.

Contact met de cliënt of zijn ouder(s) over de melding en de inspanning om toestemming voor de melding te krijgen

Als hoofdregel geldt dat de beroepskracht, voordat hij een melding doet, contact zoekt met de cliënt over de melding. Hij legt hem uit dat hij een melding wil doen, wat een melding voor de cliënt betekent en wat het doel van de melding is. Vervolgens vraagt de beroepskracht de cliënt om een reactie hierop. Laat de cliënt merken dat hij bezwaar heeft tegen de melding, dan gaat de beroepskracht over deze bezwaren met de cliënt in gesprek en bekijkt hij hoe hij aan deze bezwaren tegemoet kan komen. Blijven de bezwaren van de cliënt desondanks overeind, dan maakt de beroepskracht een afweging. Hij weegt de aangevoerde bezwaren af tegen de noodzaak om de cliënt of een ander tegen het geweld of de mishandeling te beschermen door een melding te doen. Daarbij betreft hij in ieder geval de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om de cliënt of een ander daartegen te beschermen. Voor meer informatie hierover wordt verwezen naar deel III van dit basismodel.

Positie van de jeugdige cliënt en zijn ouder(s)

Is de cliënt nog geen 12 jaar oud, dan voert de beroepskracht het gesprek zoals hierboven beschreven met de ouder(s) van de cliënt. Het is niet verplicht om met een zo jonge cliënt zelf in gesprek te gaan. De beroepskracht beoordeelt zelf of dit, gelet op de aard van zijn melding, de relatie met de jeugdige cliënt en de leeftijd van de cliënt, mogelijk en gewenst is.

Is de cliënt al wel 12 maar nog geen 16 jaar dan wordt het gesprek gevoerd met de cliënt en of met de ouder. De beroepskracht beoordeelt zelf of hij hen afzonderlijk spreekt of met hen samen in gesprek gaat.

Melding zonder gesprek met de cliënt of zijn ouders

In de instructie bij de vijfde stap wordt aangegeven in welke gevallen er kan worden afgezien van contacten met de cliënt (en of zijn ouders) over de melding. Het gaat om situaties waarin er concrete aanwijzingen zijn dat *door het voeren van het gesprek* de veiligheid van een van de betrokkenen in het geding zou kunnen komen. Ook kan van een gesprek worden afgezien als er goede redenen zijn om aan te nemen dat de cliënt de contacten met de beroepskracht zal verbreken waardoor de cliënt uit het zicht raakt.

Wat AMK en SHG met een melding doen

Het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling doet na een melding onderzoek naar de signalen. Dit wil zeggen dat de medewerkers in gesprek gaan met de ouders en met beroepskrachten die met het kind en het gezin te maken hebben. Op basis van de resultaten van dit onderzoek besluit men wat er moet gebeuren. Vaak zal vrijwillige hulp in gang worden gezet, maar het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling kan ook beslissen om een melding te doen bij de Raad voor de Kinderbescherming en/of om de politie te informeren bijvoorbeeld om aangifte te doen of om te beoordelen of bij een

‘Al met al is de omgang met het beroepsgeheim een vorm van evenwichtskunst: geheimhouding waar mogelijk, zorgvuldige doorbreking van het geheim waar nodig’

volgend incident wellicht een tijdelijk huisverbod mogelijk is.

Het Steunpunt doet na een melding eveneens onderzoek naar de signalen, voor zover dit nodig is om te beoordelen of toe leiden naar passende hulp voor alle betrokkenen noodzakelijk is. Dit betekent dat het Steunpunt in gesprek gaat met de betrokkenen en met beroepskrachten die het gezin kennen en zo nodig de verschillende gezinsleden toe leidt naar passende hulp. Het Steunpunt kan de zaak ook bespreken met de politie, of in een casusoverleg van het Veiligheidshuis. Dit laatste bijvoorbeeld om te bekijken wat de mogelijkheden zijn bij een volgend incident voor een tijdelijk huisverbod, of voor een hulptraject in het gedwongen kader van het strafrecht.

Zijn er minderjarigen als pleger, slachtoffer of getuige betrokken bij het huiselijk geweld, dan zoekt het Steunpunt altijd contact met het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling zodat men gezamenlijk kan optrekken in het onderzoek en de vervolgstappen.

Als de behandeling van de melding is afgerond informeren het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling en het Steunpunt Huiselijk Geweld de melder over de stappen die zij naar aanleiding van de melding hebben gezet.

Bekendmaken van de identiteit van de melder bij vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling
Hoofdreel is dat de identiteit van de melder door het Advies- en Meldpunt Kindermishande-

ling of door het Steunpunt Huiselijk Geweld aan het gezin bekend wordt gemaakt. Een melder kan echter ten opzichte van het gezin anoniem blijven als de melding:

- een bedreiging vormt of kan vormen voor de gemelde personen, voor de beroepskracht of zijn medewerkers, of voor anderen; of
- de vertrouwensrelatie zou kunnen verstoren tussen de beroepskracht en de cliënt of zijn gezin.

Inspanningen na de melding

Een melding is geen eindpunt. Als een beroepskracht een melding doet, geeft het stappenplan daarom aan dat de beroepskracht in zijn contact met het Steunpunt Huiselijk Geweld of het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling ook bespreekt wat hij zelf, na zijn melding, binnen de grenzen van zijn gebruikelijke taakuitoefening- kan doen om de cliënt of zijn gezinsleden te beschermen en te ondersteunen. Dit is uitdrukkelijk in stap 5 bij de melding opgenomen om duidelijk te maken dat de betrokkenheid van de beroepskracht bij de cliënt na de melding niet ophoudt. Van hem wordt verwacht dat hij, naar de mate van zijn mogelijkheden, de cliënt blijft ondersteunen en beschermen. Uiteraard gebeurt dit in overleg met het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld om zo tot een gemeenschappelijke aanpak te komen.

2.3 Verantwoordelijkheden van de organisaties

De Wet verplichte meldcode zegt niet alleen dat er in een organisatie een meldcode aanwezig moet zijn, maar ook dat de organisatie *de kennis en het gebruik* van de meldcode binnen de organisatie moet *bevorderen*. De wet laat de invulling van deze verplichting over aan de organisaties zodat goed kan worden ingespeeld op de behoeften en vragen van de medewerkers. Deze ruimte om een eigen invulling te geven aan scholing en training, laat onverlet dat het om een wettelijke plicht gaat. Dit betekent dat de organisatie, bijvoorbeeld op verzoek van de inspectie of de gemeente concreet moet kunnen beschrijven wat er is gedaan, bijvoorbeeld aan scholing en training van medewerkers, om de kennis en het gebruik van de meldcode te bevorderen en wat de plannen op dit punt zijn voor het komend jaar.

Bij het bevorderen van de kennis en het gebruik van de meldcode kan bijvoorbeeld worden gedacht aan:

- het informeren van beroepskrachten over de meldcode die wordt gehanteerd en het doel daarvan;
- het aanbieden van voldoende en regelmatig terugkerende opleidingen en trainingen voor de beroepskrachten;
- het opnemen van de meldcode in het inwerkprogramma van nieuwe medewerkers;
- het regelmatig evalueren van het gebruik van de meldcode op basis van de casuïstiek. Dit draagt bij aan de verbetering van de kwaliteit van de meldcode en van de bewustwording van de handelswijze van de professionals bij signalering van huiselijk geweld en kindermishandeling;
- het zorgen voor de beschikbaarheid van deskundigen die kunnen worden geraadpleegd;
- het zicht houden op de effecten van de meldcode.

III. Beroepsgeheim, meldcode en meldrecht

3.1 Inleiding

In dit derde deel van het basismodel meldcode wordt enige achtergrondinformatie gegeven, met name over het beroepsgeheim, het wettelijk meldrecht en de verhouding tussen het beroepsgeheim, het wettelijk meldrecht en de meldcode.

3.2 Inhoud en doel van het beroepsgeheim

Algemene zwijgplicht

Iedere beroepskracht die individuele cliënten hulp, zorg, steun of een andere vorm van begeleiding biedt heeft een beroepsgeheim. Deze zwijgplicht, zoals het beroepsgeheim ook wel wordt genoemd, verplicht de beroepskracht om, kort gezegd, geen informatie over de cliënt aan derden te verstrekken, tenzij de cliënt hem daarvoor toestemming heeft gegeven.

Doel van het beroepsgeheim is de drempel voor de toegang tot de hulpverlening zo laag mogelijk te maken en de cliënt het vertrouwen te geven dat hij vrijuit kan spreken.

De zwijgplicht geldt bijvoorbeeld voor maatschappelijk werkers, intern begeleiders, ouderenwerkers, jeugdhulpverleners, medisch hulpverleners, medewerkers in de kinderopvang en in peuterspeelzalen. Het beroepsgeheim geldt ook voor begeleiders en hulpverleners van de reclassering en van justitiële (jeugd)inrichtingen, al maakt het gedwongen kader van het strafrecht in sommige gevallen een beperkte inbreuk op de zwijgplicht.

De hierboven beschreven algemene zwijgplicht voor hulpverleners en begeleiders is niet specifiek opgenomen in een bepaalde wet, maar wordt afgeleid uit de privacybepalingen uit het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden (artikel 8) en uit de Grondwet (artikel 10). Deze bepalingen worden nog eens ondersteund door artikel 272 Wetboek van Strafrecht dat een verbod bevat op het verbreken van geheimen die aan de beroepskracht zijn toevertrouwd.

Specifieke zwijgplicht

Een aantal beroepsgroepen kent een specifieke zwijgplicht die is geregeld in een 'eigen' wet. Dit geldt bijvoorbeeld voor medisch hulpverleners, zoals artsen en verpleegkundigen. Zij vinden hun zwijgplicht in artikel 88 van de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg en in artikel 7:457 Burgerlijk Wetboek. Voor beroepskrachten in de jeugdzorg is de zwijgplicht specifiek geregeld in artikel 53 van de Wet op de jeugdzorg en vertrouwensinspecteurs in het onderwijs kennen een eigen bepaling over de omgang met hun zwijgplicht in artikel 6 van de Wet op het onderwijstoezicht.

Paradox van de geheimhoudingsplicht

Er doet zich bij de omgang met de zwijgplicht een zekere paradox voor. De zwijgplicht is hét instrument bij uitstek om er voor te zorgen dat mensen naar de beroepskracht toe komen en ook bereid zijn om open over hun zorgen te spreken. Ze mogen er immers op vertrouwen dat hun verhaal niet zomaar elders terecht komt. Maar een te rigide omgang met het beroepsgeheim kan tot gevolg hebben dat een cliënt die dringend hulp nodig heeft juist niet geholpen wordt omdat de beroepskracht meent dat hij vanwege zijn beroepsgeheim niet in mag grijpen.

Al met al is de omgang met het beroepsgeheim een vorm van evenwichtskunst: geheimhouding waar mogelijk, zorgvuldige doorbreking van het geheim waar nodig. Het basismodel meldcode wil daarin een handreiking bieden voor zover het gaat om signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling.

Vragen van toestemming

Bij het verstrekken van gegevens van een cliënt aan een ander, dus ook bij het doen van een melding aan het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of aan het Steunpunt Huiselijk Geweld, geldt als hoofdregel dat de beroepskracht zich inspannt om toestemming voor zijn melding te krijgen. Het basismodel schetst daarvoor de werkwijze. Geeft de cliënt zijn toestemming, dan kan een melding worden gedaan. Weigert de cliënt ondanks de inspanning van de beroepskracht zijn toestemming, dan houdt het *niet* op maar maakt de beroepskracht een *nieuwe afweging*, zie daarover paragraaf 3.3.

NB1: De Wet bescherming persoonsgegevens bepaalt dat een cliënt vanaf zijn 16^e jaar zelf toestemming geeft aan een beroepskracht voor het verstrekken van zijn gegevens aan een ander (al dan niet in de vorm van het doen van een melding). De Wet op de jeugdzorg en de Wet inzake de geneeskundige behandelingsovereenkomst geven een cliënt dit recht zelfs al vanaf zijn 12^e jaar. Toch moet over een melding, als het gaat om een cliënt vanaf 12 of 16 jaar *die nog thuis woont*, ook gesproken worden met zijn ouders. Want bij de melding worden doorgaans niet alleen gegevens over de jongere verstrekt maar ook over zijn ouder(s).

NB2: Van het vragen van toestemming kan worden afgezien in verband met de veiligheid van de cliënt, van de beroepskracht of die van anderen.

3.3 Conflict van plichten

Zo oud als de zwijgplicht is ook de notie dat een beroepskracht door zijn beroepsgeheim in de knel kan komen. Er kunnen zich situaties voordoen waarin de beroepskracht alleen door te spreken zijn cliënt kan helpen, terwijl hij voor dit spreken geen toestemming krijgt. Er kan in dat geval sprake zijn van een *conflict van plichten*. De plicht om te zwijgen vanwege het beroepsgeheim botst met de plicht om de cliënt te helpen juist door met een ander over hem te spreken. Het gaat dan altijd om een cliënt die zich in een ernstige situatie bevindt en die alleen kan worden geholpen door een ander bij de aanpak te betrekken.

In de (tucht)rechtspraak wordt in geval van een conflict van plichten erkend dat een beroepskracht ook zonder toestemming van de cliënt over hem mag spreken. Uiteraard moet een dergelijk besluit om de zwijgplicht te doorbreken zorgvuldig worden genomen. Beantwoording van de volgende vijf vragen leidt doorgaans tot een zorgvuldige besluitvorming:

- Kan ik door te spreken *zwaarwegende belangen van mijn cliënt of van zijn kinderen behartigen*?
- Is er een *andere mogelijkheid* om ditzelfde doel te bereiken zonder dat ik mijn beroepsgeheim hoeft te verbreken?
- Waarom is het niet mogelijk om *toestemming van de cliënt* te vragen of te krijgen voor het bespreken van zijn situatie met iemand die hem kan helpen?

- Zijn de *belangen van de cliënt* die ik wil dienen met mijn spreken zo zwaar dat deze naar mijn oordeel opwegen tegen de belangen die de cliënt heeft bij mijn zwijgen?
- Als ik besluit om te spreken *aan wie moet ik dan welke informatie* verstrekken zodat het geweld of de mishandeling effectief kan worden aangepakt?

Positie van de cliënt

Bij het besluit om de geheimhouding te doorbreken, speelt de *positie van de cliënt* een belangrijke rol. Bij cliënten die zich in een afhankelijke positie bevinden waardoor ze minder goed in staat zijn zelf op te treden tegen mishandeling of geweld, zal een beroepskracht eerder dan ‘gemiddeld’ kunnen besluiten dat hij zijn zwijgplicht verbreekt. Te denken valt op de eerste plaats aan kinderen en jongeren. Het kan dan gaan om kinderen die zelf cliënt zijn van de beroepskracht of om de kinderen van de cliënt.

Meerderjarigen beslissen in beginsel zelf over de wijze waarop ze hun leven inrichten en of ze daarin hulp of andere inmenging wensen. Dit zelfbeschikkingsrecht is een belangrijk uitgangspunt bij het bieden van hulp aan cliënten. Maar dit uitgangspunt is niet absoluut. Er zijn situaties waarin een inbreuk op de zelfbeschikking noodzakelijk kan zijn omdat de cliënt in een zeer ernstige situatie verkeert. In geval van huiselijk geweld kan dit zeker aan de orde zijn. Uit onderzoek is gebleken hoezeer slachtoffers gevangen kunnen zitten in hun situatie, zodanig dat ze daar op eigen kracht niet uit komen. De beroepskracht zal zich eerst tot het uiterste in moeten spannen om de toestemming van zijn cliënt te krijgen. Maar krijgt hij deze niet, dan kan hij zich daar niet zondermeer bij neerleggen. Hij dient de ernst van de situatie waarin de cliënt zich bevindt af te wegen tegen het gegeven dat de cliënt hem geen toestem-

ming geeft voor het doen van een melding. Komt hij tot de slotsom dat de cliënt, vanwege de ernst van het huiselijk geweld, tegen dit geweld moet worden beschermd, dan doet hij een melding, ook al heeft hij daarvoor geen toestemming. Hij komt dan in feite tot de conclusie dat het zware belang van zijn geheimhoudingsplicht in deze specifieke situatie moet wijken voor het nog zwaardere belang van het beschermen van zijn cliënt tegen zwaar en/of structureel geweld.

NB: Voor een zorgvuldige besluitvorming is het noodzakelijk dat de beroepskracht de situatie, voordat hij zijn besluit neemt, bespreekt met een deskundige collega en zo nodig ook (op basis van anonieme cliëntgegevens) advies vraagt aan het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld.

Beoordeling van een besluit over het doorbreken van het beroepsgeheim

Zou achteraf een toetsende organisatie gevraagd worden om een oordeel te geven over het optreden van de beroepskracht, dan wordt vooral de *zorgvuldigheid beoordeeld waarmee het besluit om de geheimhouding te verbreken tot stand is gekomen*. Daarbij wordt onder andere gelet op:

- collegiale consultatie;
- raadpleging van het Steunpunt Huiselijk Geweld of het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling;
- aanwezigheid van voldoende relevante feiten of signalen en zorgvuldige verzameling van deze feiten en signalen;
- zorgvuldige en concrete afweging van belangen;
- de contacten die er met de cliënt zijn geweest over de melding. Concreet gaat het er dan om of de beroepskracht zich, gelet op zijn mogelijkheden en op de omstandigheden waarin de cliënt verkeert, heeft ingespannen

om de cliënt toestemming te vragen of om hem te informeren, indien het verkrijgen van toestemming niet mogelijk bleek.

Het is, ook in verband met de toetsbaarheid van het besluit achteraf, belangrijk om een besluit over het melden van een cliënt zonder dat hij daarvoor zijn toestemming heeft gegeven zorgvuldig vast te leggen. Niet alleen de melding dient te worden vastgelegd, ook de belangen die zijn afgewogen en de personen die van te voren over het besluit zijn geraadpleegd.

3.4 Wettelijke meldrechten

Wettelijk meldrecht kindermishandeling

Voor vermoedens van kindermishandeling is het leerstuk van het conflict van plichten bevestigd in artikel 53 lid 3 van de Wet op de jeugdzorg, dat een uitdrukkelijk meldrecht bevat: Iedere beroepskracht met een beroepsgeheim of een andere zwaarplicht heeft op basis van dit wettelijk meldrecht het recht om vermoedens van kindermishandeling, zonder toestemming van het kind en/of de ouder, bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling te melden. Daarnaast omvat het meldrecht het recht voor de beroepskracht om, zonder toestemming van het kind en/of de ouder, op verzoek van het

Advies- en Meldpunt Kindermishandeling informatie over het kind en/of zijn ouders te verstrekken.

Wettelijk meldrecht huiselijk geweld waarbij geen minderjarigen zijn betrokken

Voor vermoedens van huiselijk geweld waarbij alleen meerderjarigen zijn betrokken, is in artikel 21d lid 3 van de Wet maatschappelijke ondersteuning een vergelijkbaar meldrecht opgenomen. Ook dit meldrecht bestaat uit twee delen:

het recht om een vermoeden van huiselijk geweld, zonder toestemming van de betrokkene, bij het Steunpunt Huiselijk Geweld te melden, én het recht om op verzoek van het Steunpunt, informatie over het gezin te verstrekken, eveneens zonder toestemming van de betrokkene.

Betekenis 'zonder toestemming'

De wetteksten over de meldrechten maken door de woorden 'zonder toestemming' te gebruiken duidelijk dat het om een meldrecht van de beroepskracht gaat. Dit wil zeggen dat de beroepskracht ook zonder toestemming van de cliënt of de ouders van een cliënt kan besluiten om een melding te doen of om desgevraagd informatie te verstrekken. Gelet op de stappen van de meldcode betekent 'zonder toestem-

‘Voor vermoedens van huiselijk geweld waarbij alleen meerderjarigen zijn betrokken, is in de Wet maatschappelijke ondersteuning een meldrecht opgenomen’.

ming' zeker niet zonder medeweten. Als regel behoort de beroepskracht vooraf in gesprek te gaan met de cliënt over de signalen en over zijn voornemen om een melding te doen. In dit gesprek behoort hij de cliënt ook uitdrukkelijk de ruimte te geven om te reageren op de signalen en op het voornemen van een melding. Pas daarna komt de beroepskracht tot een definitief besluit over het al dan niet doen van een melding⁴.

Omdat het bij het tweede wettelijk meldrecht, voor huiselijk geweld, gaat om meldingen waarbij uitsluitend meerderjarigen zijn betrokken, mogen er extra inspanningen van de beroepskracht worden gevraagd om de betrokkenen mee te krijgen in zijn aanpak om het geweld te stoppen en passende hulp te bieden. Aan meerderjarigen komt immers als regel zelfbeschikkingsrecht toe. Gebruik maken van het wettelijk meldrecht tegen de wens van de cliënt of zonder zijn medeweten, moet dan ook worden gezien als een uiterste middel dat wordt ingezet omdat het stoppen van het geweld en het toe leiden naar passende hulp alleen op deze wijze kan worden gerealiseerd.

NB: Een gecombineerd wettelijk meldrecht voor huiselijk geweld en kindermishandeling zal, als de Wet op de jeugdzorg in 2015 wordt vervangen door de nieuwe Jeugdwet, zeer waarschijnlijk worden opgenomen in de Wet maatschappelijke ondersteuning.

Verhouding beroepsgeheim, meldrecht en meldcode
De verhouding tussen het beroepsgeheim, de twee meldrechten en de meldcode laat zich als volgt samenvatten. De twee wettelijke meldrechten maken een inbreuk op het beroepsgeheim mogelijk. Deze meldrechten geven beroepskrachten het recht om, ondanks hun beroepsgeheim, toch een melding te doen of informatie te verstrekken, ook al hebben zij daarvoor geen toestemming van hun cliënt. De stappen van de meldcode beschrijven hoe een beroepskracht met een geheimhoudingsplicht zorgvuldig omgaat met deze wettelijke meldrechten.

4 In enige uitspraken van regionale medische tuchtcolleges is de tekst van het wettelijk meldrecht kindermishandeling zo geïnterpreteerd dat de medisch hulpverlener in het gesprek dat hij over de signalen en over zijn voorgenomen melding met de cliënt heeft, zich ook in moet spannen om toestemming voor de melding te krijgen. In een uitspraak van mei 2012 van het Centraal Medisch Tuchtcollege (LJN YG2392) stelt het College deze eis niet expliciet. Wel moeten medisch hulpverleners, naar het oordeel van het College, voordat de melding wordt gedaan, zo mogelijk een open gesprek met de ouders voeren waarin de ouders (ook) de ruimte wordt geboden om hun visie te geven. Ook de KNMG Meldcode vraagt van artsen om een open gesprek te voeren maar stelt niet de eis dat in dit gesprek expliciet om toestemming voor de melding wordt gevraagd.

Noodsituaties

Bij signalen die wijzen op acuut en zodanig ernstig geweld dat uw cliënt of zijn gezinslid daartegen onmiddellijk moet worden beschermd, kunt u meteen advies vragen aan het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of aan het Steunpunt Huiselijk Geweld. Komt men daar, op basis van de signalen, tot het oordeel dat onmiddellijke actie is geboden, dan kunt u zonodig in hetzelfde gesprek een melding doen zodat op korte termijn de noodzakelijke acties in gang kunnen worden gezet.

In noodsituaties kunt u overigens ook contact zoeken met de Raad voor de Kinderbescherming of met de crisisdienst van het Bureau Jeugdzorg en/of de politie vragen om hulp te bieden.

IV. Voorbeeld meldcode bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling

Het bevoegd gezag van

[naam van de organisatie waarvoor de meldcode wordt vastgesteld]

Overwegende

dat *[naam organisatie of praktijk]* verantwoordelijk is voor een goede kwaliteit van de dienstverlening aan zijn cliënten en dat deze verantwoordelijkheid zeker ook aan de orde is in geval van dienstverlening aan cliënten die (vermoedelijk) te maken hebben met huiselijk geweld of kindermishandeling;

dat van de beroepskrachten die werkzaam zijn bij *[naam organisatie]* op basis van deze verantwoordelijkheid wordt verwacht dat zij in alle contacten met cliënten attent zijn op signalen die kunnen duiden op huiselijk geweld of kindermishandeling en dat zij effectief reageren op deze signalen;

dat *[naam organisatie]* een meldcode wenst vast te stellen zodat de beroepskrachten die binnen *[naam organisatie]* werkzaam zijn weten welke stappen van hen worden verwacht bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling;

dat *[naam organisatie]* in deze code ook vastlegt op welke wijze zij de beroepskrachten bij deze stappen ondersteunt;

dat onder *huiselijk geweld* wordt verstaan: lichamelijk, geestelijk of seksueel geweld, of bedreiging daarmee door iemand uit de huiselijke kring, waarbij onder geweld wordt verstaan: de fysieke, seksuele of psychische aantasting van de persoonlijke integriteit van het slachtoffer, daaronder ook begrepen ouderenmishandeling, vrouwelijke genitale verminking, huwelijksdwang en eengerelateerd geweld. Tot de huiselijke kring van het slachtoffer behoren: (ex-) partners gezinsleden, familieleden en huisvrienden;

dat onder *kindermishandeling* wordt verstaan: iedere vorm van een voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend, of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel, daaronder ook begrepen eengerelateerd geweld, huwelijksdwang, vrouwelijke genitale verminking en het als minderjarige getuige zijn van huiselijk geweld tussen ouders en/of andere huisgenoten;

dat onder *beroepskracht*⁵ in deze code wordt verstaan: de beroepskracht die voor *{naam organisatie}* werkzaam is en die in dit verband aan cliënten van de organisatie zorg, begeleiding,

5 Zie voor de verdeling van de taken en verantwoordelijkheden van de verschillende beroepskrachten binnen de instelling, onderdeel IVb van dit model.

‘Bij signalen die wijzen op acuut en zodanig ernstig geweld kunt u meteen advies vragen aan het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of aan het Steunpunt Huiselijk Geweld’

onderwijs, of een andere wijze van ondersteuning biedt;

dat onder *cliënt* in deze code wordt verstaan: iedere persoon aan wie de beroepskracht zijn professionele diensten verleent.

In aanmerking nemende

de Wet bescherming persoonsgegevens;
de Wet op de jeugdzorg, *alsmede de komende Jeugdwet*;
de Wet maatschappelijke ondersteuning
[naam van overige wetten die in verband met de omgang met persoonsgegevens op de betreffende organisatie van toepassing zijn];
het privacyreglement van *[naam organisatie]*.

Stelt de volgende Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling vast.

Iva. Stappenplan bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling

Meldcode in relatie tot het beroepsgeheim en de meldrechten kindermishandeling en huiselijk geweld

De meldcode van de instelling moet een tekst bevatten waarin de relatie duidelijk wordt gemaakt tussen het beroepsgeheim, de wettelijke meldrechten huiselijk geweld en kindermishandeling en het stappenplan van de meldcode. Daarvoor kan desgewenst gebruik worden gemaakt van (onderdelen uit) hoofdstuk III van dit Basismodel. Bijvoorbeeld als volgt:

De twee wettelijke meldrechten voor huiselijk geweld en voor kindermishandeling bieden alle beroepskrachten met een beroepsgeheim of een andere zwijgplicht, het recht om een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld te melden, ook als zij daarvoor geen toestemming hebben van hun cliënt. Zie voor de wetteksten artikel 53 lid 3 Wet op de jeugdzorg en artikel 21d lid 3 Wet maatschappelijke ondersteuning. Deze beide wettelijke meldrechten maken een inbreuk mogelijk op het beroepsgeheim van bijvoorbeeld artsen, psychiaters, verpleegkun-

digen, maatschappelijk werkers, psychologen, pedagogen, verloskundigen en werkers in de jeugdzorg of in de reclassering.

De stappen van de meldcode beschrijven hoe een beroepskracht met een geheimhoudingsplicht op een zorgvuldige wijze om gaat met deze meldrechten.

Stap 1: In kaart brengen van signalen

Breng de signalen die een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling bevestigen of ontcrachten in kaart en leg deze vast.

Leg ook de contacten over de signalen vast, evenals de stappen die worden gezet en de besluiten die worden genomen.

Maak bij het signaleren van huiselijk geweld of kindermishandeling gebruik van een signaleringsinstrument als uw organisatie daarover beschikt.

Beschrijf uw signalen zo feitelijk mogelijk. Worden ook hypothesen en veronderstellingen vastgelegd, vermeld dan uitdrukkelijk dat het gaat om een hypothese of veronderstelling. Maak een vervolgaantekening als een hypothese of veronderstelling later wordt bevestigd of ontcracht.

Vermeld de bron als er informatie van derden wordt vastgelegd.

Leg diagnoses alleen vast als ze zijn gesteld door een bevoegde beroepskracht.

[Het tekstblok hieronder over de 'kindcheck' en over 'oudersignalen' dient in de meldcode te worden opgenomen als de organisatie volwassen cliënten heeft die in een lichamelijke of geestelijke conditie of in andere omstandigheden verkeren die een risico vormen voor de

veiligheid of de ontwikkeling van de kinderen die van deze cliënten afhankelijk zijn. Bijvoorbeeld bij de huisartsenpost, of de Spoedeisende Hulp in het ziekenhuis, in de verslavingszorg, de volwassen ggz, de thuiszorg, het algemeen maatschappelijk werk of de reclassering]

Kindcheck

Vraag uw cliënt of er minderjarige kinderen aan zijn zorg zijn toevertrouwd, in alle gevallen waarin zijn medische conditie of andere omstandigheden een risico vormen op een bedreiging in de ontwikkeling of de veiligheid van deze kinderen. Indien er kinderen zijn die van de cliënt afhankelijk zijn, leg dan in uw dossier vast:

het aantal en de leeftijd van de kinderen; of de cliënt de zorg voor de kinderen deelt met een (ex-) partner of met een andere volwassene.

Oudersignalen

Hebt u zelf geen contact met de kinderen van uw cliënt, legt dan uw eventuele 'oudersignalen' vast als de lichamelijke of geestelijke conditie of andere omstandigheden, een bedreiging kunnen vormen voor de veiligheid of de ontwikkeling van de kinderen die van de cliënt afhankelijk zijn.

De stappen van de meldcode zijn ook van toepassing op deze 'oudersignalen'.

Signalen van geweld door een beroepskracht in een zorg – of onderwijsrelatie

Gaan de signalen over mogelijk geweld gepleegd door een beroepskracht ten opzichte van een cliënt of een leerling, meld de signalen dan bij de leidinggevende of de directie, conform de interne richtlijnen. In dat geval is dit stappenplan niet van toepassing.

Signalen van geweld tussen cliënten of tussen leerlingen
Signalen over mogelijk geweld gepleegd tussen cliënten, zoals bijvoorbeeld geweld tussen bewoners van een instelling, tussen bewoners van een gezinshuis, of tussen leerlingen op school, vallen niet onder het stappenplan van de meldcode. Uw signalen meldt u bij de leidinggevende of de directie.

Op deze regel geldt één uitzondering: de signalen van mogelijk geweld vallen wel onder de meldcode als het geweld zich afspeelt tussen partners die beiden cliënt zijn van de instelling, bijvoorbeeld als zij als echtgenoten of partners samen wonen in een verpleeghuis, een gezinshuis of in een andere instelling.

Stap 2: Collegiale consultatie en zo nodig raadplegen van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling, het Steunpunt Huiselijk Geweld of een deskundige op het gebied van letselduiding

Bespreek de signalen met een deskundige collega. Vraag zo nodig⁶ ook advies aan het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling, aan het Steunpunt Huiselijk Geweld of aan een deskundige op het gebied van letselduiding, als er behoefte is aan meer duidelijkheid over (aard en oorzaak) van letsel.

Met name in de medische sector kan het van belang zijn een deskundige in te schakelen op het gebied van letselduiding. In andere sectoren

ligt het voor de hand dat zo nodig forensische expertise wordt ingeschakeld via het AMK of SHG.

Advies bij specifieke vormen van geweld over mogelijke risico's van vervolgstappen

Is er binnen uw instelling onvoldoende kennis aanwezig over de aanpak van specifieke vormen van geweld, zoals eerderrelateerd geweld, huwelijksdwang, seksueel misbruik en vrouwelijke genitale verminking, vraag dan *altijd* advies aan het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld over uw vervolgstappen. Dit advies is ook van belang om mogelijke veiligheidsrisico's van eventuele vervolgstappen zorgvuldig af te kunnen wegen.

Leg de uitkomsten van de collegiale consultatie en/of het gegeven advies vast in het cliëntdossier.

Stap 3: Gesprek met de cliënt

Bespreek de signalen met de cliënt. Hebt u ondersteuning nodig bij het voorbereiden of het voeren van het gesprek met de cliënt, raadpleeg dan een deskundige collega en/of het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld.

- leg de cliënt het doel uit van het gesprek;
- beschrijf de feiten die u hebt vastgesteld en de waarnemingen die u hebt gedaan;
- nodig de cliënt uit om een reactie hierop te geven;

⁶ De KNMG Meldcode Kindermishandeling en Huiselijk Geweld vraagt van artsen om *altijd* ook advies in te winnen van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld

- kom pas na deze reactie zo nodig met een interpretatie van hetgeen u hebt gezien, gehoord en waargenomen. In geval van vrouwelijke genitale verminking kunt u daarbij de Verklaring tegen meisjesbesnijdenis gebruiken.

Het doen van een melding zonder dat de signalen zijn besproken met de cliënt, is alleen mogelijk als:

- er concrete aanwijzingen zijn dat de veiligheid van de cliënt, die van u zelf, of die van een ander in het geding is, of zou kunnen zijn;
- als u goede redenen hebt om te veronderstellen dat de cliënt door dit gesprek het contact met u zal verbreken en dat de cliënt daardoor niet voldoende meer kan worden beschermd tegen het mogelijk geweld.

[tekstblok opnemen als de organisatie is aangesloten op de verwijsindex risicjongeren]

Melding in de verwijsindex risicjongeren

Overweeg bij het zetten van stap 3 of het noodzakelijk is om, gelet op de bedreiging van de ontwikkeling van de jeugdige(n), ook een melding te doen in de verwijsindex risicjongeren.

NB: Een melding in de verwijsindex is bedoeld om beroepskrachten die betrokken zijn bij 'risicjongeren' bij elkaar te brengen zodat ze hun interventies op elkaar af kunnen stemmen en niet langs elkaar heen werken. Een melding in de verwijsindex is *geen* alternatief voor het doen van een melding van kindermishandeling bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling. Ga daarom, ook als u besluit tot een melding in de verwijsindex, door met stap 4 en 5 van de meldcode als uw vermoeden van kindermishandeling door het gesprek met de

ouders en/of de jeugdige niet zijn weggenomen. Voor meer informatie over de verwijsindex risicjongeren en het wettelijk meldrecht voor meldingen in de verwijsindex zie www.verwijsindex.nl.

Stap 4: Weeg de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling en vraag in geval van twijfel altijd (opnieuw) advies aan het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld.

Weeg op basis van de signalen, van het ingewonnen advies en van het gesprek met de cliënt het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling. Weeg eveneens de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling.

Maak bij het inschatten van het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling gebruik van een risicotaxatie-instrument als een dergelijk instrument binnen uw organisatie of praktijk beschikbaar is.

Raadpleeg in geval van twijfel altijd (opnieuw) het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld. Zij bieden ondersteuning bij het wegen van het geweld en van de risico's op schade en zij kunnen adviseren over vervolgstappen.

NB: In de KNMG Meldcode voor artsen is deze stap bij stap 5 inbegrepen. De KNMG Meldcode adviseert artsen om, als extra stap, zo nodig informatie in te winnen bij andere professionals die zijn betrokken bij het gezin. Zie stap 4 en artikel 9 van de KNMG Meldcode: www.knmg.nl/publicaties.

Stap 5: Beslissen: zelf hulp organiseren of melden

Hulp organiseren en effecten volgen

Meent u, op basis van uw afweging in stap 4, dat u uw cliënt en zijn gezin redelijkerwijs *voldoende* tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling kunt beschermen:

- *organiseer* dan de noodzakelijke hulp;
- *volg* de effecten van deze hulp;
- *doe* alsnog een *melding* als er signalen zijn dat het huiselijk geweld of de kindermishandeling niet stopt of opnieuw begint.

Melden en bespreken met de cliënt

Kunt u uw cliënt niet voldoende tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling beschermen of twijfelt u er aan of u voldoende bescherming hiertegen kunt bieden:

- meld uw vermoeden bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of bij het Steunpunt Huiselijk Geweld;
- sluit bij uw melding zoveel mogelijk aan bij feiten en gebeurtenissen en geef duidelijk aan indien de informatie die u meldt (ook) van anderen afkomstig is;
- overleg bij uw melding met het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld wat u na de melding, binnen de grenzen van uw gebruikelijke werkzaamheden, zelf nog kunt doen om uw cliënt en zijn gezinsleden tegen het risico op huiselijk geweld of op mishandeling te beschermen.

Bespreek uw melding vooraf met uw cliënt (vanaf 12 jaar) en of met de ouder (als de cliënt nog geen 16 jaar oud is).

- leg uit waarom u van plan bent een melding te gaan doen en wat het doel daarvan is;
- vraag de cliënt uitdrukkelijk om een reactie;
- in geval van bezwaren van de cliënt, overleg op welke wijze u tegemoet kunt komen aan deze bezwaren;
- is dat niet mogelijk, weeg de bezwaren dan af tegen de noodzaak om uw cliënt of zijn gezinslid te beschermen tegen het geweld of de kindermishandeling. Betrek in uw afweging de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om de cliënt of zijn gezinslid door het doen van een melding daartegen te beschermen;
- doe een melding indien naar uw oordeel de bescherming van de cliënt of zijn gezinslid de doorslag moet geven

Van contacten met de cliënt over de melding kunt u afzien:

- als er concrete aanwijzingen zijn dat de veiligheid van de cliënt, die van u zelf, of die van een ander in het geding is, of zou kunnen zijn;
- als u goede redenen hebt om te veronderstellen dat de cliënt daardoor het contact met u zal verbreken.

IVb. Verdeling van verantwoordelijkheden voor het zetten van de stappen en het beslissen over het al dan niet doen van een melding

Het zetten van de stappen van de meldcode is een verantwoordelijkheid van:

Functionarissen van wie, gelet op hun taken en verantwoordelijkheden, verwacht wordt dat zij de stappen van de meldcode zetten.

Zo nodig kan hierbij een onderscheid worden gemaakt tussen functionarissen die alleen stap 1 zetten en functionarissen die alle stappen zetten.

Er kunnen ook functionarissen genoemd worden die niet in dienst zijn van de instelling. Zo kan er binnen een school bijvoorbeeld vastgelegd worden dat de eerste stap wordt gezet door alle leerkrachten en dat het schoolmaatschappelijk werk de vervolgstappen zet.

Indien er vrijwilligers werkzaam zijn binnen de instelling, kan hier ook worden aangegeven wat er op het punt van signaleren van vrijwilligers wordt verwacht en bij wie zij binnen de organisatie hun signalen neer kunnen leggen voor eventuele vervolgstappen.

Als aandachtsfunctionaris' huiselijk geweld of kindermishandeling kan/kunnen worden geraadpleegd:

Functionarissen op wie een beroep kan worden gedaan voor advies en ondersteuning bij het zetten van de stappen van de meldcode

Verantwoordelijk voor het besluit in stap 5 voor het al dan niet doen van een melding is:

[Functionaris die, gelet op zijn taken en verantwoordelijkheden, verantwoordelijk is voor de beslissing om al dan niet een melding te doen.

NB: Deze functionaris moet ook in stap 5 worden genoemd als degene die binnen de organisatie beslist over zelf hulp bieden of een melding doen].

7 Een aandachtsfunctionaris is op grond van de Wet meldcode niet verplicht. Een dergelijke functionaris kan echter wel een belangrijke rol vervullen in de ondersteuning van de medewerkers en van de leiding van de instelling in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling en bij het volgen van de stappen van de meldcode.

Ivc. Verantwoordelijkheden van [naam organisatie]

Gelet op de Wet verplichte meldcode draagt het bevoegd gezag van [naam organisatie] er zorg voor dat:

- er binnen de organisatie een meldcode beschikbaar is die voldoet aan de eisen van de wet;
- er binnen de organisatie bekendheid wordt gegeven aan het doel en de inhoud van de meldcode;
- regelmatig een aanbod wordt gedaan van trainingen en andere vormen van deskundigheidsbevordering zodat beroepskrachten voldoende kennis en vaardigheden ontwikkelen en ook op peil houden voor het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling en voor het zetten van de stappen van de code;
- de meldcode wordt opgenomen in het inwerkprogramma van nieuwe medewerkers;
- er voldoende deskundigen beschikbaar zijn die de beroepskrachten kunnen ondersteunen bij het signaleren en het zetten van de stappen van de code;
- de meldcode aansluit op de werkprocessen binnen de organisatie;
- de werking van de meldcode regelmatig wordt geëvalueerd en dat zonodig acties in gang worden gezet om de kennis en het gebruik van de meldcode te bevorderen.

Protocollen, meldcodes en overige stukken die bij het opstellen van dit basismodel zijn gebruikt

- Brief van de Staatssecretaris van VWS, de Minister voor Jeugd en Gezin en de Minister van Justitie aan de Tweede Kamer m.b.t. een verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling kenmerk Tweede Kamer, vergaderjaar 2008 – 2009, 28 345, nr. 72, november 2008.
- Inhoudelijk overzicht meldcodes kindermishandeling NJi, Utrecht 2008.
- Amsterdams Protocol Kindermishandeling.
- Conceptrichtlijn JGZ secundaire preventie kindermishandeling, 2007.
- Gespreksprotocol Meisjesbesnijdenis AJN, 2005⁸.
- Handelingsprotocol Meisjesbesnijdenis Pharos 2007⁹.
- KNMG Meldcode en Stappenplan, september 2008¹⁰. KNOV Meldcode kindermishandeling, februari 2007¹¹.
- Meldcode kindermishandeling, NIZW 2002.
- Protocol melden kindermishandeling ambulancediensten Haaglanden, april 2009.
- Protocol melden kindermishandeling SEH Medisch Centrum Haaglanden, maart 2009.
- Rotterdamse Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling¹².
- Voorbeeld Protocol primair onderwijs en voorbeeld Protocol voortgezet onderwijs, ontwikkeld door dienst OCenW Gemeente Den Haag, GGD Zuid-Holland West en JSO expertisecentrum.
- Zicht op de Rotterdamse meldcode, evaluatie meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, K. Lünemann, Verwey Jonker instituut maart 2009.

8 Zie voor de geactualiseerde versie het Standpunt preventie vrouwelijke genitale verminking door de Jeugdgezondheidszorg, RIVM december 2010.

9 Zie voor de geactualiseerde versie het Handelingsprotocol Vrouwelijke Genitale Verminking bij minderjarigen voor AMK, Raad voor de Kinderbescherming en politie van juni 2013.

10 Zie voor de geactualiseerde versie de KNMG Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling 2012.

11 Zie voor de geactualiseerde versie de KNOV Meldcode Kindermishandeling en Huiselijk Geweld van september 2011.

12 Zie voor de geactualiseerde versie Rotterdamse Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling van september 2011.

Dit is een uitgave van

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Bezoekadres

Rijnstraat 50 | 2515 XP Den Haag

Postadres

Postbus 20350 | 2500 EJ Den Haag

Telefoon 070 340 79 11

Telefax 070 340 78 34

www.minvws.nl

Redactie: VWS/DMO/MDH

Vormgeving: Optima Forma bv

oktober 2013